

Správa o činnosti centra pre neuromuskulárne ochorenia za r. 2014

Peter Špalek

1. Štatút Centra pre neuromuskulárne ochorenia

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia na Neurologickej klinike SZU a UNB bolo schválené rozhodnutím MZ SR č. SZS-982/95-Lb zo dňa 16. 5. 1995. Zriadenie a štatút centra potvrdilo MZ SR č. Z34582-2011-OZS akreditačným rozhodnutím dňa 27. 6. 2011.

Lekári Centra pre neuromuskulárne ochorenia vykonávajú ambulantne a počas hospitalizácií diagnostiku, liečbu a dispenzarizáciu pacientov s neuromuskulárnymi ochoreniami z celého Slovenska, najmä so zameraním na autoimunitné a geneticky podmienené ochorenia periférneho motoneurónu, periférnych nervov, nervovo-svalového spojenia a priečne pruhovaného svalstva.

Úlohou lekárov Centra je podľa medzinárodne uznávaných diagnostických kritérií stanoviť včas správnu diagnózu a indikovať optimálny terapeutický postup. Pri autoimunitných ochoreniach zohľadniť všetky kritériá pre správnu voľbu imunoterapie – systémová intravenózna a perorálna kortikoterapia, liečba intravenóznym imunoglobulínom, liečba imunosupresívnymi prípravkami, terapeutické výmenné plazmaferézy (spolupráca s Národnou transfúznou službou) a tymektómie (spolupráca s Klinikou hrudníkovej chirurgie SZU a III. Chirurgickou klinikou LFUK).

Úlohou lekárov Centra je včasná diagnostika geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení. Týka sa to najmä ochorení, u ktorých sa zaznamenali významné pokroky v liečbe. Včasné určenie diagnózy a včasné ordinovanie enzymatickej substitučnej liečby myopatie pri Pompeho chorobe, enzymatickej substitučnej liečbe a Fabryho chorobe, transplantácie pečene alebo liečbe tafamidisom pri familiárnej amyloidnej neuropatii významne zlepšili prognózu pacientov s týmito donedávna infaustnými ochoreniami.

Kvalitná diagnostika a liečba neuromuskulárnych ochorení v súčasnosti nevyhnutne vyžaduje multidisciplinárny prístup, ktorý je rozhodujúcim akreditačným kritériom pre pridelenie štatútu Centra pre neuromuskulárne ochorenia. Nižšie v texte sú uvedené pracoviská v SR a pracoviská v zahraničí, ktoré sa spolupodieľajú na diagnostike a liečbe autoimunitných a geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení (body 5, 6).

Neuromuskulárne ochorenia patria k zriedkavým chorobám („rare disorders“). Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD. je od r. 2012 v zastúpení Centra pre neuromuskulárne ochorenia členom „Medzirezortnej pracovnej skupiny pre zriedkavé ochorenia“, ktorá spolupracuje s European Union Committee of Experts on Rare Diseases (EUCERD). Podľa odporúčania EUCERD sú v riešení problematiky ZCH rozhodujúce aktivity na úrovni jednotlivých štátov EÚ, ku ktorým sa zaviazala aj SR. Podľa odporúčania EUCERD zlepšenie starostlivosti o pacientov so zriedkavými chorobami, zlepšenie dostupnosti diagnostiky a liečby zriedkavých chorôb možno na úrovni jednotlivých štátov dosiahnuť len vytváraním špecializovaných národných centier pre konkrétne zriedkavé ochorenia a ich prepojením do medzinárodných referenčných sietí.

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia spolupracuje so špecializovanými zahraničnými pracoviskami a je napojené na medzinárodné aktivity a projekty v oblasti autoimunitných ochorení (myastenia gravis, multifokálna motorická neuropatia) a tiež v oblasti geneticky podmienených ochorení (Pompeho choroba, familiárna amyloidná polyneuropatia).

2. Činnosť Centra pre neuromuskulárne ochorenia

2.1. Lôžková časť Neurologickej kliniky SZU

V roku 2014 bolo na našom pracovisku hospitalizovaných 258 pacientov (125 mužov a 133 žien) so širokým spektrom neuromuskulárnych ochorení za účelom diagnostiky a/alebo terapeutickú intervenciu. Opakované hospitalizácie boli potrebné u niektorých pacientov s autoimunitnými ochoreniami, ktorí pre akútne exacerbácie vyžadovali naliehavú intervenčnú imunoterapiu. Išlo najmä o chorých s myasténiou gravis, dermatomyozitídou, polymyozitídou, CIDP a o pacientov s Lambert-Eatonovým myastenickým syndrómom, akvirovanou neuromyotóniou a stiff-person syndrómom.

2.2. Ambulantná činnosť Centra pre neuromuskulárne ochorenia

Náplň činnosti ambulancie centra pre neuromuskulárne ochorenia:

- Diagnostické vyšetrenia pacientov s podozrením na neuromuskulárne ochorenia, ktorí sú odosielaní z lôžkových neurologických pracovísk a z ambulantlych neurologických zariadení.
- Liečba a dispenzarizácia pacientov s autoimunitnými neuromuskulárnymi ochoreniami, ktorí vyžadujú dlhodobú, resp. trvalú imunosupresívnu terapiu – myasténiou gravis, LEMS, akvirovaná neuromyotónia, CIDP, MMN, polymyozitída, dermatomyozitída, myozitída s inklúznymi telieskami, stiff person syndróm, atď.
- Dispenzarizácia a liečba pacientov s vybranými hereditárnymi neuromuskulárnymi ochoreniami – familiárna amyloidná polyneuropatia, kongenitálne myasténie, myopatie pri Pompeho chorobe, mitochondriálne myopatie, myotonická dystrofia, facio-skapulo-humerálna muskulárna dystrofia, bulbospinálna amyotrofia/Kennedyho choroba, idiopatická asymptomatická hyperCKémia.

V r. 2014 bolo v ambulancii Centra pre NMO vyšetrených 3236 pacientov:

- 1585 vyšetrení sa realizovalo u pacientov s myasténiou gravis.
- 1651 vyšetrení sa realizovalo u pacientov s ďalšími neuromuskulárnymi ochoreniami.

Najčastejšie išlo o pacientov s imunogénnymi neuropatiami (CIDP, MMN, MGUS) a autoimunitnými myozitídami (dermatomyozitída, polymyozitída, IBM). Včasné určenie správnej

diagnózy a správna voľba optimálneho liečebného postupu sú u týchto ochorení rozhodujúcimi faktormi pre priaznivú prognózu pacientov.

Ďalšie neuromuskulárne ochorenia, ktoré sledujeme v Centre pre neuromuskulárne ochorenia, sú *hereditárne neuropatie, vrátane familiárnej amyloidnej polyneuropatie, primárne myogénne ochorenia* (pletencové svalové dystrofie, facio-skapulo-humerálna svalová dystrofia, okulo-faryngeálna muskulárna dystrofia, myotonické dystrofie; hereditárne myotónie, kongenitálna paramyotónia; periodické paralýzy, mitochondriálne myopatie, kongenitálne myopatie, idiopatická rhabdomyolýza), *sekundárne myopatie* (endokrinné, toxické, farmakogénne), *ochorenia zo skupiny motor neuron disease* (ALS, Kennedyho choroba, spinálne amyotrofie) a *rôzne neuromuskulárne ochorenia a syndrómy* (fokálne myozitídy, polymyalgia rheumatica, hyperexcitabilné syndrómy, asymptomatická hyperCKémia; eozinofilná fasciitída; kongenitálne myasténie, oftalmopatie/orbitopatie rôznej etiológie).

2.3. Elektromyografické laboratórium Neurologickej kliniky SZU

Natívne EMG, kondukčné štúdie, single fiber EMG sa významne podieľajú na diagnostike neuromuskulárnych ochorení u ambulantných a hospitalizovaných pacientov. Elektrofyziologické vyšetrovacie metodiky majú mimoriadne dôležité miesto v diagnostike multifokálnej motorickej neuropatie, CIDP, hereditárnych myotónií, akvirovanej neuromyotónie, stiff-person syndrómu, kongenitálnych myasténií a Lambert-Eatonovho myastenického syndrómu.

2.4. Stacionár Neurologickej kliniky SZU

V roku 2014 bola v stacionári 186-krát aplikovaná udržiavacia liečba intravenóznym imunoglobulínom pacientom s CIDP a MMN.

3. Spolupráca Centra pre NMO s pracoviskami v SR pri diagnostike NMO

3.1. Vyšetrovanie autoprotilátok proti acetylcholínovým receptorom a svalovo špecifickej kináze (MuSK). RIA laboratórium, Onkologický ústav sv. Alžbety, Bratislava (Doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., RNDr. Ján Mišianik).

3.2. Molekulárno-genetická diagnostika a enzymologická diagnostika viacerých geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení. Oddelenie molekuly a biochemickej genetiky Ústavu lekárskej biológie, genetiky a klinickej genetiky LFUK a UNB (Doc. MUDr. J. Chandoga, CSc.).

3.3. Molekulárno-genetická diagnostika myotonických dystrofií a hereditárnych myotónií. Katedra molekuly a biochemickej genetiky Prírodovedeckej fakulty UK a Ústav molekuly a biochemickej genetiky LFUK a UNB (Doc. MUDr. L. Kádasi, DrSc., RNDr. J. Radvanský, PhD.).

3.4. Svalové biopsie. Patologicko-anatomické oddelenie, Alpha Medica a.s., UN Bratislava-Ružinov (MUDr. I. Mečiarová, Doc. MUDr. F. Ondriaš, CSc.); Klinika popálenín a rekonštrukčnej chirurgie UN Bratislava-Ružinov (prim. MUDr. M. Orság, PhD.).

3.5. MR diagnostika neuromuskulárnych ochorení. Diagnostika morfológických a hyperintenzívnych signálových zmien v T2 vážení v brachiálnych plexoch pri multifokálnej motorickej neuropatii a CIDP. MR diagnostika primárne myogénnych ochorení – myozitídy, myopatie pri Pompeho chorobe, muskulárne dystrofie, rhab-

domyolýzy. Pracovisko magnetickej rezonancie, UN Bratislava – Ružinov (MUDr. M. Satko).

3.6. Vyšetrenie IgM a IgG autoprotilátok proti gangliozidom (Synlab, Bratislava).

3.7. Vyšetrenie antineurálnych autoprotilátok (Synlab, Medirex, Bratislava)

3.8. Vyšetrenie protilátok proti gliadínu, transglutaminázam, endomýziu (Medirex, Bratislava).

3.9. Vyšetrenie autoprotilátok proti dekarboxyláze kyseliny glutamovej (GAD) (Medirex Bratislava) a **amfifyzínu** (Synlab, Bratislava).

4. Spolupráca Centra pre NMO s pracoviskami v zahraničí pri diagnostike NMO

4.1. Centrum molekulárnej biológie a genovej terapie, FN Brno, Doc. RNDr. L. Fajkusová, Ph.D. – DNA diagnostika: kongenitálna paramyotónia Eulenburg, periodické paralýzy, facio-skapulo-humerálna muskulárna dystrofia, okulo-faryngeálna muskulárna dystrofia.

4.2. Institute of Molecular Medicine, Neuroscience Group, John Radcliffe Hospital, Oxford, UK, prof. A. Vincent – autoprotilátky proti napäťovo-závislým kalciovým kanálom (LEMS), autoprotilátky proti antigénnym štruktúram napäťovo-závislých kalciových kanálov (akvirovaná neuromyotónia).

4.3. Metabolic Laboratory, University Medical Center, Hamburg-Eppendorf, prof. Z. Lukács – skriningové vyšetovanie aktivity alfa-glukozidázy v suchej kvapke krvi.

4.4. Neurologická klinika a DNA laboratoř, Fakultní nemocnice v Motole, Praha, MUDr. R. Mazanec, Ph.D. a prof. MUDr. Pavel Seeman, Ph.D. – hereditárne neuropatie.

5. Spolupráca Centra pre NMO s pracoviskami v SR pri liečbe NMO

5.1. Tymektómie

a. Transsternálna tymektómia – III. Chirurgická klinika LFUK, FN Milosrdní bratia, Bratislava (Doc. MUDr. M. Schnorrer, CSc.).

b. Transcervikálna-subxifoidálna-bilaterálna tymektómia – Klinika hrudnej chirurgie SZU a UN Bratislava – Ružinov. MUDr. M. Janík, PhD., prof. MUDr. S. Haruštiak, CSc.

5.2. Terapeutické plazmaferézy – Národná transfúzna služba, UN Bratislava-Ružinov, prim. MUDr. K. Sviteková, MUDr. S. Choudhury.

5.3. Intenzivistická starostlivosť o pacientov s respiračným a bulbárnym zlyhávaním – myastenické krízy, akútna polyradikuloneuritída GBS, hyperakútne dermatomyozitídy, rhabdomyolýzy – Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny LFUK, UN Bratislava – Ružinov, prim. MUDr. A. Yagi.

5.4. Kardiologická starostlivosť o pacientov s kardiomyopatiami pri muskulárnych dystrofiách a mitochondriálnych myopatiách – NÚSCH Bratislava, doc. MUDr. E. Goncalvesová, CSc.

5.5. Kardiologická starostlivosť o pacientov s poruchami kardiálneho rytmu pri myotonických dystrofiách, Beckerovej a Emery-Dreifusovej svalovej dystrofii, myotonických dystrofií a pletencových muskulárnych dystrofiách – Kardiologická ambulancia, V. Interná klinika, UN Bratislava – Ružinov, prim. MUDr. J. Števlík.

5.6. Starostlivosť o pacientky s myasténiou gravis a ďalšími neuromuskulárnymi ochoreniami počas tehotenstva, pôrodu a postpartálneho obdobia – II. Gynekologicko-pôrodná klinika LFUK, UN Bratislava – Ružinov, MUDr. M. Oros).

5.7. Špecializovaná starostlivosť o novorodencov matiek s myasténiou gravis – Novorodenecké oddelenie, II. Gynekologicko-pôrodnicej kliniky LFUK, UN Bratislava – Ružinov.

5.8. Špecializované korekčné operačné zákroky pri závažných neuromuskulárnych oftalmopatiách, výrazných ptózach s funkčným obmedzením videnia – Klinika plastickej chirurgie, UN Bratislava – Ružinov, MUDr. D. Palenčár, PhD.

5.9. Rádioterapia a chemoterapia malígnych tymómov – Národný onkologický ústav, Bratislava.

5.10. Enzymatická substitučná liečba rekombinantnou alfa-glukozidázou pri adultných formách Pompeho choroby – Metabolické centrum, DFNSP Bratislava, prim. MUDr. A. Hlavatá, PhD.

6. Hlásenie neuromuskulárnej choroby

Centrum pre NMO v spolupráci s Národným zdravotníckym informačným systémom vytvorilo jednoduchý formulár pre hlásenie neuromuskulárnej choroby v rámci Národného registra pacientov s neurologickým ochorením.

7. Registre neuromuskulárnych ochorení

Centrum pre NMO vytvorilo vlastnú elektronickú evidenciu pacientov s myasténiou gravis (registrovaných 1951 pacientov), pacientov s CIDP (registrovaných 66 pacientov) a podieľalo sa na vytvorení spoločného česko-slovenského registra pre multifokálnu motorickú neuropatiu.

Adresa pre korešpondenciu:

Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia, Neurologická klinika SZU

Univerzitná nemocnica Bratislava – Ružinov

Ružinovská 6, 826 06 Bratislava

e-mail: peter.spalek@seznam.cz